

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**De Vita Et Honestate Canonicoꝝ, Et Alioꝝ
Ecclesiasticorꝝ Specvlꝝ**

Langhe-Cruys, Johan

Duaci, 1587

Quomodo vigilia Epiphaniæ celebranda sit. cap.xiiii.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63733](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63733)

sum nostræ retributiones augebuntur, & multa bona concedet Deus, eo quod ab illis laudetur. Cuiusmodi igitur faciamus fratres, ut per nostræ opera gloriamur Dominus noster, & nulli simus offendiculi oculis

a Chrysof.
Hom. 7. in Ge-
nes.

Quomodo Vigilia Epiphaniæ celebranda sit.
CAP. XIII.

PRÆTEREA, deplorandum etiam mihi videtur, quod vigiliam Epiphaniæ in tantam venisse delatam, & gentilitatem, quasi (ut sic loquar) ut non ritè acta, nisi vesperi creetur & inauguratur. Recurritur oppipara cœna, incenduntur multæ candelæ, & inaugurationem Regis, eo quæ bibentur, & metur ab omnibus discumbentibus, apertis & decantantur capitibus: Rex bibit. His, inquam, & aliis ritibus, quibus ac voluptatibus nisi traducatur vespera in noctem, non ritè vigilia ista celebrata creditur. Iam tum ieiunet, vel à cœna abstineat, simulatque pietatis, & sanctitatis notatur & arguitur. O mores, o, quàm procul à prima vigiliarum institutione, & earundem in ieiunium mutatione iam mutata est. Refert Polydorus Vergilius ex Tertulliano ad uxorem: Morem fuisse statim ab initio religionis, ut, quia Seruator Christus nocturno tempore natus fuisset, sacerdotes nocturno tempore surgerent, & canonicas canerent, ac profani similiter viri antiquæ mulieres de media nocte surgerent, & dies, prædictas schales, agerent pernoctantes in templo, ibique & die cœnæ Domini conuiuium concelebrarent. Dominicum conuiuium appellabant, vnaque cœna frequenter coniuuaretur, vbi simul inopes cibo abundabantur. Hæc & huiusmodi sancti illi (ut D. Hieronymus ait) cecinerunt, fecerunt, ac scripta reliquerunt, quorum posterius paribus excitaremur ex exemplis, & brandas etiam noctibus salutis nostræ excubiamus, nempe ex præcepto Domini fiebat, dicente suis discipulis: Sic non potuistis vna hora vigilare mecum, sed late & orate, ut non intretis in tentationem: spiritus enim promptus est, sed caro infirma. Et Propaganda ipsum decantat: Media nocte surgebam, ut conu-

b lib. 6. de in-
uen. rer. cap. 4.

c in serm. de
observat. vigi-
li.

d Matth. 26.
Mar. 14. Luc.
22.

e Psalm. 118.

tibi super iudicia iustitię tuę. Item Apostolus ait ^a: Ora-
 tioni insiste vigilantes. Hinc populus quoque imitans
 illos & pastores, qui circa Bethleem atque gregē suum
 nocte excubias agentes ^b, meruerunt primi de ortu Do-
 mini cognoscere, solebat ea nocte, quę diem quempiam
 præcessisset solennem, in templis ad sepulchra martyrū
 pernoctare orando, sacrosque hymnos canendo. Sed
 quia ea pietas postea paulatim in impietatem, illi sacri
 hymni in dissolutas cantiunculas, preces illę in proca-
 ces affectus verti cęperunt: ita vt in eo nocturno con-
 uentui, pueri puellęque amores suos iam licentius me-
 ditari, iuuenes palam stuprum offerre, senes lenociniū
 facere, & matronę passim corrūpi minus erubescerent.
 Quod Patres ubi animaduertunt, ne id malum latius
 serperet, tandem instituerunt loco vigiliarum, ieiunium
 illis dñis, pridie diei cuiusque festi, si ille celebris ac so-
 lennis esset, & vt sacerdotes nihilominus de media no-
 cte surgerent, ac horas suas celebrarent: quia vti Cy-
 prianus ait ^c, efficax sit precatio præcedente ieiunio.
 Mansit dein vigiliarium, id est, officij nomen huiusmodi
 ieiunio, quod æquę obseruatur ac quadragesimale. Ita
 Aegyptij, teste Herodoto ^d, pridie diei festi, solenne ie-
 iunium habere, & postquam dormierant, vaccam im-
 molare solent. Hunc ritum attendāt, qui eiusmodi die-
 bus grauatē abstinent, quando inde scire licet, nos à pri-
 scis hominibus istum accepisse abstinentiæ modum, vt
 non videantur nouum obisse munus.

Ioannes vrō Beletus insignis academię Parisiensis
 olim Theologus, de diuinis officiis scribens circa an-
 Du. 1153: Solebant, ait ^e, maiores nostri illa nocte,
 quę proximē festum præcedebat, vigilare, vnde & vi-
 gilię appellabant dies festa proximē præcedentes, ad
 quas conueniebant iuuenes & puellę, cantores & iuso-
 res, sicut adhuc fit in plerisque regionibus, vt in Picta-
 via, præcipuē in festis patronorum ecclesiarum. Sed
 quoniam multa inde nascebantur incommoda, in-
 stitutum fuit, vt in locum vigiliarum succederent
 ieiunia, vt eo demum modo comestationes super-
 fluxę & ebrietates, quę crebrō conungebant, tollerentur
 e medio. Quod in ea forma ab Ecclesia ita dispen-
 satum

^a Coloss. 4.

^b Luc. 2.

^c in serm. de
 ieiun. & tenta.

^d lib. 2. hysto.

^e lib. de diui.
 offic. cap. 11.

fatum accepimus. Si quis tamen ieiunaret & vigilia
is utique haud malè faceret. Nihil enim vetat
duplicare. Eheu, quò ergo nos iam deuenimus, quò
Epiphaniæ vigiliam, neque illius loco institutum
nium obseruamus, sed per hoc abrogatum à
Patribus comestationum, ebrietatù, luxuriantium
luptatum diuersarum obseruatores tenacissimi

*a in ratio. di-
uin. offic. lib. 5.
cap. 3.*

His addere licebit, quod Guilielmus Durandus
scopus Mimatensis an. Dn. 1286 ad instituti confir-
mationem scripsit, dicēs^a; Sciendum autem est
in primitiua Ecclesia ministri ecclesiae ter de nocte
interpolati surgebant, ad diuinum officium cele-
brandum; tria in hoc tempora designates, videlicet
ante legem, tempus sub lege, & tempus gratiae.
ante legem, circa primum somnum, quia
scopus solet ire dormitum: secundo, circa mediam noctem
tertio, paululum ante diem; sic ordinantes vigiliam
nocturnam & lectiones cum suis responsoriis
perlectae essent, prius quam lucefceret: apparuit
aurora pulsatis campanis cantabant: Te Deum
cantabant, & matutinas laudes. Ad primam nocturnam
surgens & ministri ecclesiae surgebant, quae sine inuitatione
cantabatur, pro eo, quia nullus ad hanc inuitationem
vocabatur vigilia, quia habuit initium à pastore
vigilias noctis super greges suos seruantibus. In primitiua
tamen solenitatibus populus tota nocte in Dei laude
perseuerabat, ac vigilabat, quod adhuc Romae & alijs
risque locis in magnis festiuitatibus, praesertim
rum patronorum ecclesiarum obseruatur. Sed quod
fores, & cantores conueniebant, & turpibus cantibus
& saltationibus, & comestationibus, potationibus
fornicationibus intendere coeperunt; propter haec
multa alia inconuenientia, quae fiebant, huiusmodi
vigiliae sunt interdictae: & institutum, vt loco cantus
ieiunia, quae ieiunia adhuc retinent nomen officii
communiter vigiliae, & non ieiunia nuncupantur.
tamen ieiunaret, & honestè in ecclesia vigilaret
bene faceret. Ad secundam nocturnam surgebant
stri simul & coniugati^b, tam mulieres, quam viri
cum inuitatorio dicebatur: ad significandum
inuitationem

*b Guil. Du-
rand. in ratio.
diuin. offic. lib.
6. cap. 7.*

inuitantes pastores, ad videndum Regem natum. Ad tertiam surgebant omnes communiter: sed postea allegescente caritate, cum omnes tam ministri ecclesie, quam populus surgere ad matutinum officium pigritarent, statum est, vt omnes media nocte surgerent, iuxta illud Propheta: Media nocte surgebam, &c. Et totum noctis officium continuè cantaretur, & plures adhuc illa hora surgunt. Quia verò quidam nocturnis deliciis plus quam Dei seruitiis vacantes, institutionem huiusmodi non seruabant, consequenter statutum fuit, vt saltem tempore vltimi nocturni omnes surgant. A nonnullis nocturnum officium in quatuor partes est distinctum, scilicet in tres nocturnas, & matutinas laudes, quod per quatuor noctis vigiliis contra quatuor hostiū perfections, antiquitus Ecclesia decantabat. Porro in memoriam illius laudabilis consuetudinis, & deuotionis antiquorum, in tempore æstiuiali celebrat Ecclesia nocturnum officium in tempore primæ nocturnæ; licet quandoque tempestiuus (quod quidam vigiliis sub antiquo nomine vocant) & specialiter in festiuitatibus beatorū Iohannis Baptistæ, Petri & Pauli, & Assumptionis beate Mariæ: quæ sunt præcipuæ illius temporis sollemnitates. Romani etiam adhuc in præcipuis festiuitatibus totius anni, in sero dicunt tres psalmos, & tres lectiones, quos vigiliis vocant; & in nocturnis idem repetunt: & totum officium matutinum perficiunt.

Vigiliam autem Epiphaniæ olim in Ecclesia fuisse celeberrimam, testantur antiqua Rom. Missalia & Breuiaria, & liber inuicem ecclesiasticorum SS. Rom. Ecclesie, Micrologus, Rodolphus de Riio, & alij. Et illam in ieiunium, sicut aliorum solennium festorum, mutatam esse, cui denter constat ex concilio Salegunstadiensi Benedicto papa 8. & Henrico Imp. 2. celebrato circa annū 1092. Quare, qui contendunt & sustinent illam non ieiunio, sed comestationibus, potationibus, regum inauguratione, cantilenis, choreis, & aliis lasciuis ac voluptuosis carnalibus colendam esse, à recta videntur nobis aberrare via. D. enim Chrysostomus auditores suos imitans ad celebrandum festum Natiuitatis Domini, & Epiphaniæ: Rogo, inquit, vos omnes, obsecroque

a Tsal. i. 8.

b Guil. Durand. in ratio. lib. 5. cap. 3.

c lib. 2. cap. 27.

d de eccles. obseruat. cap. 404

e de cano. obseruan. propof. 19.

f in orat. de B. Philogonio.

croque, ut summo studio, summaque cum alio
 velit adesse, sed prius suam quique domum
 get, ut videamus Dominum nostrum in curia
 tem, ac fasciis inuolutum; horrendum ac thap
 spectaculum. Quid enim excusabimus, aut eum
 niam obtinebimus, si quum ipse nostra causa de
 rit è caelis, nos ad illum vel ex adibus ire gra
 quum alienigenæ barbarique ex Perside accitan
 lum videant in præsepî iacentem, tu verò ne ter
 dem spatium emetiri sustines, ut hoc felici sp
 perfruaris. Nam si cum fide accesserimus, proci
 videbimus illum in præsepî iacentem. Si quide
 mensa vicem explet præsepîs. Nam & hic potes
 pus Dominicum: non quidem fasciis inuolutu
 tunc, sed vndiquaque Spiritu sancto conueller
 mysteriis initiati sunt; intelligunt quæ dicunt
 Magi quidem nihil aliud quàm adorant, cum
 cum pura accesseris conscientia permittem
 mas, & sumpto domum abeas. Accede igitur
 que munera offerens, non qualia desererant
 multo religiosiora. Obtulerunt illi aurum, offer
 perantiam ac virtutem. Obtulerunt illi thus, of
 puras preces, quæ sunt odora menta spiritalia.
 lerunt illi myrrham, offer tu modestiam & cr
 missum cum eleemosyna. Quod si hisce cum
 bus accesseris, multa cum fiducia particeps
 sacra mensa. Nam hæc ideo nunc loquor, quod
 certò futurum, quod in illa die complures irru
 accedant, irruantque ad victimam hanc spiritali
 igitur ne faciamus ad detrimentum & condemp
 nem animæ nostræ, sed ad salutem, iam nunc ob
 obsecroque, ut omnibus modis repurgatis an
 stris, ita demum adeatis mysteria. Ex quibus C
 stomi verbis facile cognosci potest, quomodo
 dicio ac censura, vigilia Epiphaniæ peragenda
 branda fuerit.

2. serm. 2.

D. verò Leo Magnus papa de hac festiuitate
 nem faciens: Gaudete in Domino, inquit, dilecti
 iterum dico gaudete, quoniam breui intervallo
 nis post solennitatem Natiuitatis Christi festiuitas

clarationis eius illuxit, & quem in illo die virgo peperit, in hoc mundus agnouit. Agnoscamus ergo in Magis adoratoribus Christi, vocationis nostræ fideique primitias, & exultantibus animis beatæ spei initia celebremus. Honoretur itaque à nobis sacratissimus dies, in quo salutis nostræ auctor apparuit, & quem Magi infantem venerati sunt in incunabulis, nos omnipotentem adoremus in cœlis. Ac sicut illi de thesauris suis mysticas Domino munerum species obtulerunt: ita & nos de cordibus nostris, quæ Deo sunt digna, promamus. Quamuis enim omnium bonorum sit ipse largitor, etiam nostræ tamē fructum quærit industriæ. Non enim dormientibus prouenit regnum cœlorum, sed in mandatis Dei laborantibus atque vigilantibus; vt si dona illius irrita non fecerimus, per ea quæ dedit, mereamur accipere quod promissit. Vnde cohortamur dilectionem vestram, vt abstinentes vos ab omni opere malo, quæ sunt casta & iusta sectemini. Filij enim lucis abijcere debent opera tenebrarum. Itaque odia declinate, mendacia abijcite, superbiam humilitate destruite, auaritiā largitate delete, Decet enim vt capiti sua membra conueniant. Diligite castimoniam puritatem, quia Christus virginitatis est filius; abstinete vos à carnalibus desideriis, quæ militant aduersus animam. Induite vos virtutem patientiæ, in qua animas vestras possitis acquirere, quoniam qui cunctorum est redemptio, ipse est omnium fortitudo. Quæ sursum sunt lapite, non quæ super terram. Per viam veritatis & vitæ constanter incedite, nec vos impediāt terrena, quibus sunt parata cœlestia. Fugiantur noxiæ voluptates, inimica gaudia, & desideria iam iamque peritura. Quis fructus, quæ utilitas, ea indelenter cupere, quæ etiamsi non deserant, deserenda sunt? Amor rerum deficientium ad incorruptibilia transferatur, & ad sublimia vocatus animus cœlestibus delectetur. Dum itaque tempus vobis ad mandata Dei exequenda conceditur, glorificate Deum in corpore vestro, & lucete dilectissimi sicut luminaria in hoc mundo. Sint lucernæ mentium vestrarū semper ardentes, & nihil resideat vestris tenebrosū in cordibus.

Quoniam

a Leo serm. v.
de Epiph.

^a Ephes. 5.

Quoniam sicut ait Apostolus ^a: Fuitis aliquando nebræ, nunc autem lux in Domino, ut filij lucis in late: impleaturque in vobis, quod in trium Magi imagine præcessit. Et sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videntes opera vestra bona, magnificentiam vestrum, qui in cœlis est. Sicut enim magis peccatum est, cum inter gentes propter malos Christianos nomē Domini blasphematur: ita magnum peccatum est meritum, cum idem in sancta seruatorū suorum uersatione benedicatur ^b. Magnum verò nobis inueniunt (ut D. Gregorius inquit) Magi inuenerunt, quod inuenerunt suam per aliam viam reuertuntur. In conuersione quod admoniti faciunt, nobis profectū inueniunt, faciendum. Regio quippe nostra paradisi est, in qua

^b Leo serm. 5. de Epiphani.

IESV cognito, redire per viam, qua venimus pariter. A regione etenim nostra superbiendo, inuenerunt, visibilia sequendo, cibum verum gustando, visibilia sequendo, cibum verum gustando, visibilia contemnendo, atque appetitū carnis redire pariter. Redeamus: quoniam qui à paradisi gaudiis per menta discessimus, ad hęc per lamētā reuocamus. Neceffe est, fratres charissimi, ut semper pauillimam que suspecti, ponamus ante oculos cordis hinc operis, illinc iudiciū extremæ districtiōnis. Peccatorum quàm districtus iudex veniat, qui iudicium mittit latet; terrores peccatoribus intentat, & tamen sustinet, & idcirco venire citius differt, ut mittat quod condemnet. Puniamus fletibus culpas, &

^c Psalm. 94.

Psalmistæ voce ^c præueniamus faciem eius in confessione. Voluptatū nos ergo fallacia nulla decipiat vana lætitia seducat. In proximo namque est iudicium dixit ^d: Vg vobis, qui ridetis nunc, quia iugebitis. Hinc enim Salomō ait ^e: Risus dolore multum & extrema gaudij luctus occupat. Hinc iterum Risum reputaui errorem, & gaudio dixi: Quis deciperis? Hinc rursus ait ^f: Cor sapientium, ubi lætitia est: & cor stultorum, ubi luctus.

^d Luc. 6.^e Proverb. 14.^f Eccles. 2.^g Eccles. 7.

O vtinam omnes & singuli Prælati ac pastores Calendis Ianuarij, & ipso Epiphaniæ vere nuncijs subditis suis possent, quod D. Ioan. Chryostomus

vel alia simili solennitate dixisse ad suos videtur: Hesternum, inquit, dicimus, quum esset festum, fecistis festum spiritus, quia multo cum animi studio recepistis ea, quae a nobis dicebantur, maximamque diei partem in eo consumpsistis, ebrij temulentia quadam sobrietatis plena, cumque Paulo ducentes choreas. Qua quidem ex re nobis geminum accreuit lucrum; primum, quod ab indecora temulentorum saltatione abstinuistis, deinde quod spiritualibus saltastis tripudiis, quibus plurimum ad est decoris ac modestiae. Ad haec quod crateris participes fuistis, non mero, sed spirituali doctrina redundant: neque saltastis ad tibiae, citharaeque modos, sed ipsi tibia citharaeque fuistis Spiritui sancto: quumque crateri choros ducerent diabolo, vos eo quod hoc in loco versabamini, praebuistis vos ipsos organa vasaque spiritui, exhibuistisque animas vestras, ceu musica instrumenta, quae Spiritus sanctus pulsaret, moueretque; praebuistis corda vestra, velut organa, quibus gratiam suam inspiraret. Vnde modulatum concentum reddidistis, non solum homines demulcentem, ve iunctamque superas virtutes delectantem. Agere itaque & hodie, aduersus ebrietatem ar memus linguam, istamque vitam madidam ac dissolutam prosternamus; vituperemus istos, qui in ea totis diebus versantur, non ut illos pudificemus, sed ut eos a pudendis liberemus; non ut illos probis afficiamus, sed ut eos corrigamus; non ut illos traducamus, sed ut ab infami traductione, & a diaboli, hoc est traductoris manibus eripiantur. Quisquis enim in temulentia totos agit dies, quisquis in deliciis & in gurgitatione, sub diaboli tyrannidem reductus est. Atque vnam oratio haec nostra profectus aliquid adferat.

An clerici Bacchanalia celebrare possint.

C A P. XV.

VERVM, quia dici solet: semel in anno ridet Apollon: queritur num ecclesiastici Bacchanalia seu carnis prouicia celebrare iam possint dominica Quinquagesimae, quae vulgo a Fladris **Dapen-baslelaoune** vocatur: Ad quam quaestionem respondendum nobis videtur, quod cum ex decreto * S. Aniceti papae clericis, & laicis

a epist. i. cap. 4,
& c. prohibet.
dist. 23.

Q

laicis